

PM
1/05

RIO Skåne 2004
— ett regionalt inspektionsprojekt

RIO Skåne 2004
– ett regionalt inspektionsprojekt

Best.nr. 510 802
Sundbyberg i mars 2005
Utgivare: Kemikalieinspektionen©
Beställningsadress: tel: 08-50 59 33 35,
fax: 08-50 59 33 99,
e-post: kemi@cm.se

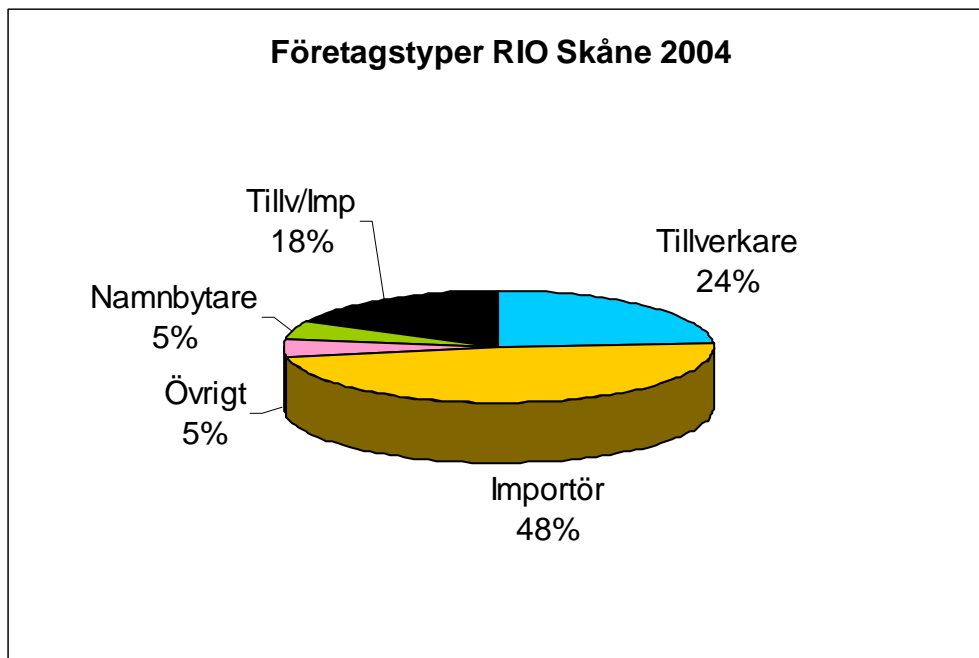
Inledning

Under 2004 genomfördes Kemikalieinspektionens regionala inspektionsprojekt Skåne län. Vid de regionala inspektionsprojekten granskas många olika typer av företag och kemiska produkter inom en geografisk region. I Skåne inspekterades cirka 80 företag i 14 kommuner. Denna rapport redovisar det övergripande resultatet från projektet. Alla inspektioner var inte helt slutförda då sammanställningen av statistiken gjordes.

Företagsurval

De regionala projekten kallas för RIO (= Regional InspektionsOmgång). Att en RIO genomfördes i Skåne beror på att det finns många företag i regionen samt att det var åtta år sedan en RIO senast genomfördes i länet. En RIO omfattar vanligtvis ett län. Optimalt är om alla företag i länet kan inspekteras. Vid sökning i Kemikalieinspektionens produktregister hittades emellertid 338 företag i Skåne och därför har ett urval av företagen skett. Urvalet baserades bl.a. på de hälso- och miljöfarliga egenskaperna hos företagets produkter samt antalet produkter. Företag som aldrig tidigare inspekterats prioriterades vid urvalet. Egenanvändare samt de företag som varit föremål för inspektion i något annat projekt under de senaste tre åren valdes bort.

Urvalet resulterade i att 80 företag i 14 kommuner valdes ut för att ingå i projektet RIO Skåne 2004 (det blev sedan 79 då ett företag lyftes över till projektet "Konstnärsfärger 2004"). De flesta av företagen importerar sina produkter, se bild nedan.

De flesta inspekterade företag är importörer. Av samtliga företag i Kemikalieinspektionens produktregister importerar cirka 80 % en eller flera produkter.

Genomförande

Av företagen inspekterades 39 brevledes, vilket innebar att de fick ett föreläggande att redovisa sin produktinformation i form av säkerhetsdatablad (SDB) samt förpackningsmärkning. De flesta företagen inkom med redovisning inom utsatt tid. Ett företag fick dock föreläggas med vite innan redovisning inkom.

Övriga 40 företag i projektet inspekterades på plats under en veckas tid i april 2004. Vid 31 av dessa inspektioner deltog representanter från respektive kommun eller Länsstyrelsen som medföljare. Detta är en operativ del av Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning.

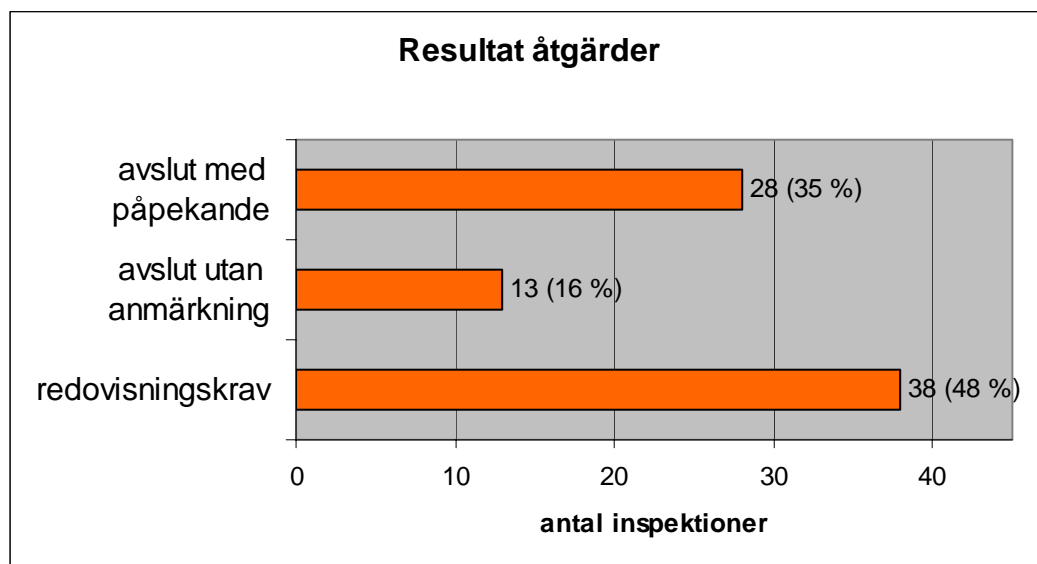
Kontrollen

Vid inspektionerna kontrollerades företagens efterlevnad av kemikalielagstiftningen. Främst granskades företagens produktinformation (klassificering, märkning samt SDB) men även eventuellt tillstånd för överlåtelse av särskilt farliga kemikalier samt riktigheten i sammansättningsuppgifter som rapporterats till produktregistret kontrollerades. När inspektionerna har skett på plats så har även taktill märkning och barnskyddande förslutningar kunnat granskas.

De företag som inspekterats i projektet representerar tillsammans drygt 5 000 produkter. Den största delen, cirka 90 procent, av dessa produkter är avsedda enbart för yrkesmässig användning. Resterande 10 procent fördelar sig ungefär lika på konsumentprodukter och produkter som når både konsumenter och yrkesmässiga användare. Företagen redovisade ett representativt urval av sina produkter. Vid inspektionerna granskades 1–10 produkter som av företagen bedömts och klassificerats som hälsofarliga/miljöfarliga och 1–9 ej hälsofarliga/miljöfarliga. Totalt granskades 550 produkter.

Resultat

Drygt hälften av inspektionerna avslutades direkt eller med påpekande. För övriga inspektioner var de funna bristerna så stora att företagen förelades att redovisa vilka åtgärder de tänkt vidta för att komma till rätta med bristerna. För en del av företagen innebar bristerna att de anmäldes till åklagarmyndigheten samt att beslut togs om miljöstraffavgift.

- 22 av produkterna saknade märkning helt eller hade märkning på annat språk än svenska. Produkterna var fördelade på sju företag.
- SDB (säkerhetsdatablad) för kemiska produkter som överläts för yrkesmässigt bruk saknades för sammanlagt sju produkter fördelade på två företag.
- Distributionen av SDB var inte helt säkerställd för fyra av företagen.

- Barnskyddande förslutningar och taktil märkning fanns för de produkter som skulle ha det enligt lagstiftningen.
- 15 av företagen överlåter tillståndpliktiga produkter. Ett av dessa företag saknade tillstånd.

De vanligaste bristerna i produktinformationen var annars

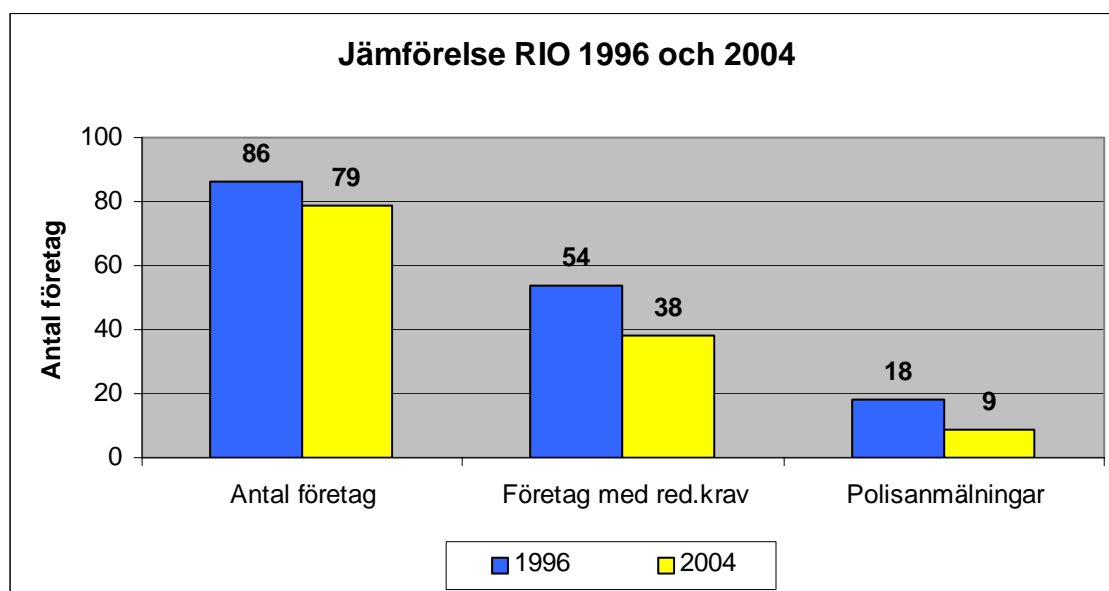
1. brister i märkningen för 92 produkter (17 procent).
2. inkonsekvenser inom SDB för 75 produkter (14 procent).
3. inkonsekvenser mellan SDB och märkningen för 74 produkter (13 procent).

Inspektionsprojektet har resulterat i att tio företag har anmälts till åklagarmyndigheten. Den vanligaste orsaken har varit att förpackningsmärkningen saknats eller varit på annat språk än svenska. Tre företag har anmälts eftersom de inte har anmält sina produkter till produktregistret. Ett företag har anmälts då det saknades tillstånd för överlåtelse av särskilt farliga produkter. För nio av företagen har det tagits beslut om miljöstraffavgift (MSA). Avgifterna har varierat mellan 5 000 och 30 000 kr.

Antalet anmälningar och miljöstraffavgifter i årets projekt ligger ungefär i nivå med genomsnittet för de tidigare RIO-projekten (12 procent för anmälningar och 9 procent för MSA).

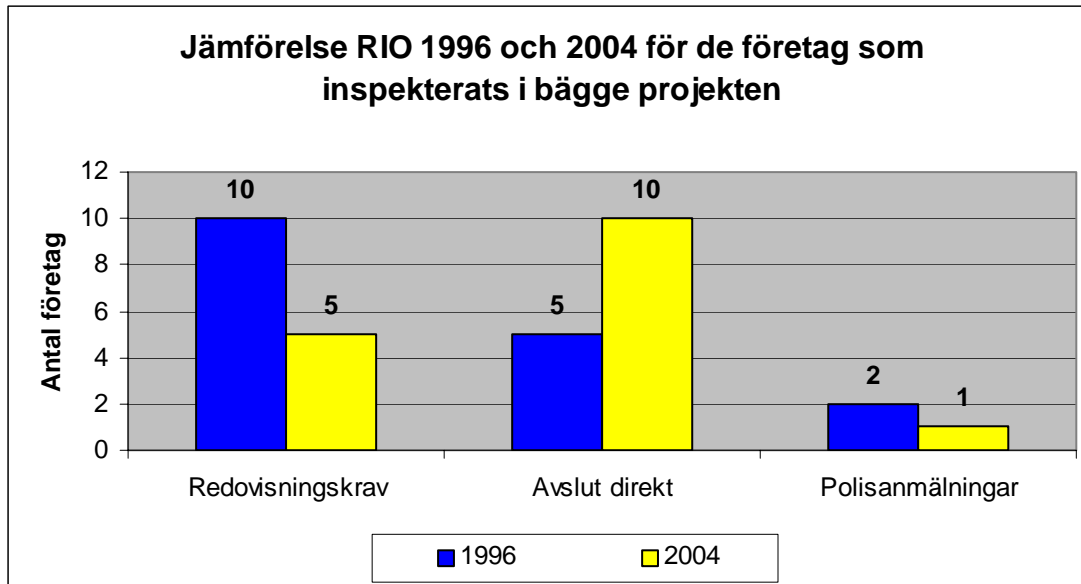
Jämförelse med RIO Skåne 1996

Eftersom ett RIO-projekt genomfördes i Skåne län även 1996 så har en del av statistiken jämförts mellan dessa två projekt. Projekten innehåller ungefär lika många inspektioner. Värt att notera är att det var fler företag som hade produkter som kräver tillstånd för överlåtelse i projektet 1996 än 2004 (28 mot 15 stycken).

När det gäller just företag som behöver tillstånd från Länsstyrelsen för sina produkter så har det skett en kraftig förbättring. 1996 anmäldes 12 av 28 företag för avsaknad av tillstånd medan det för 2004 endast var ett av 15 företag som saknade tillståndet. Även andelen företag som förelades att inkomma med ytterligare redovisning var klart större 1996 än 2004.

Det är mycket ovanligt att statistik kan tas fram för företag som inspekterats flera gånger i RIO-projekt. I årets projekt fanns dock 15 företag som även ingick i RIO Skåne 1996. När man tittar på förhållandet mellan hur många inspektioner som avslutades respektive ledde till redovisningskrav så har klara förbättringar skett 2004.

I årets projekt var det bara vart tredje av dessa företag som fick föreläggande med redovisningskrav. Ser man på bägge åren är det vartannat företag.

Det är inte samma företag som har anmälts till åklagare i de två projekten.

Seminarium

Ett seminarium genomfördes i Malmö 23 – 24 november 2004. Den första dagen var samtliga företag (79 stycken) som hade inspekterats i projektet inbjudna och dag två samtliga kommuner (33 stycken) i Skåne län samt Länsstyrelsen i Skåne. Förutom resultat från projektet presenterades Kemikalieinspektionens tillsynsverksamhet och produktregister, REACH samt PRIO, en ny webbaserad databas för riskminskningsarbete.

Under dag två genomfördes även en presskonferens där projektet och resultaten presenterades. Resultaten från projektet gavs ett visst utrymme i framför allt i lokala media de närmast följande dagarna.

Slutsatser från RIO Skåne 2004

Resultatet från årets RIO följer i stort resultaten från de tidigare drygt 20 genomförda RIO-projekten. Det är fortfarande ungefär hälften av inspektionerna som avslutas direkt. Den andra hälften får ett föreläggande med redovisningskrav efter första granskningen. Detta kan bero på att det fortfarande är så att de flesta företag som ingår i projekten blir inspekterade för första gången. När det gäller typen av brister och omfattningen av dessa så ligger de helt i nivå för genomsnittet i RIO-projekten.

Det är beklagligt att det finns brister i så många som var sjätte förpackningsmärkning. Dels för att det är den första information om risker som en yrkesmässig användare får och dels för att det är den enda informationen som ges till konsumenterna.

Även de allvarigare åtgärderna som anmälningar till åklagarmyndigheten och beslut om miljöstraffavgifter ligger på genomsnittet för RIO-projekten. Det är dock fortfarande en oacceptabelt hög andel inspektioner som slutar i dessa åtgärder. Positivt för årets projekt är ändå att anmälan för avsaknad av tillstånd gått ner kraftigt jämfört med projektet 1996. Det borde innebära en bättre kontroll av de allra farligaste kemiska produkterna i regionen. Det har varit glädjande att se att andelen avslut direkt av inspektioner steg från cirka 1/3 i 1996: s års projekt till fler än hälften i årets. Det mest glädjande har dock varit den jämförande statistiken för de 15 företag som var med även i RIO Skåne 1996. Endast 33 % av dessa fick föreläggande med redovisningskrav jämfört med 48 % för hela projektet. Det är naturligtvis företagen själva som stått för förbättringen av regelefterlevnaden, men det kanske också indikerar att Kemikalieinspektionens inspektioner fungerat som katalysator för företagen att få fram bättre rutiner.

Bakgrund

Brister

I det aktuella projektet observerades ett antal brister. Dessa brister kan delas in i tre nivåer beroende på graden av allvarighet.

Formella brister är sådana som inte har någon betydelse för faran eller risken med produkten. Det kan t.ex. vara att risk- eller skyddsfraser eller rubrikerna i SDB inte är helt korrekta.

Åtgärden blir vanligtvis ett påpekande.

Brister innebär att produktinformationen inte ger en fullständig bild av riskerna med produkten. Exempel på detta är inkonsekvenser mellan informationen i SDB och förpackningsmärkningen eller att produkten är felklassificerad. Många gånger är informationen i säkerhetsdatabladet inkonsekvent, d.v.s. informationen i de olika avsnitten ger inte samma bild av produktens farlighet. Brister är förenade med redovisningskrav, d.v.s. företagen föreläggs att redovisa vilka åtgärder de ämnar vidta för att rätta till bristerna.

Allvarigare brister är sådana som kan medföra stora risker vid användningen av produkterna. Det kan vara SDB eller förpackningsmärkning som saknas helt eller som inte är på svenska. Även avsaknad av miljöfarlighetsmärkning eller information om allvarliga hälsoskador, t.ex. allergi och cancer, betraktas som allvarliga brister. Allvarliga brister är straffsanktionerade och åtgärderna blir redovisningskrav, polisanmälan via åklagarmyndigheten samt i flera fall även miljöstraffavgift.

Vanligt förekommande brister i produktinformationen (SDB och förpackningsmärkning)

Avsnitt 2, Sammansättning/ämnenas klassificering

Klassificeringen av de ingående ämnena stämmer inte överens med ämnenas bindande klassificering i klassificeringslistan (bilaga 5 och 6 till KIFS 1994:12). En annan brist är att angivna haltintervall är för stora, t.ex. att haltintervallet 10 – 30 procent anges när klassificeringsgränsen ligger på 20 procent. I en beredning ska haltintervallen anges så att det klart går att avläsa ämnets bidrag till produktens klassificering.

Produktens sammansättning stämmer inte överens med den information som lämnats till produktregistret.

Avsnitt 3, Farliga egenskaper

Fullständig information saknas om produktens alla farliga egenskaper, t.ex. kan det saknas information om miljöfarlighet trots att produkten är klassificerad som miljöfarlig.

Avsnitt 4, Första hjälpen

Standardfraser anges oavsett hur produkten är klassificerad. En sådan vanlig brist är att råd om ögonspolning i 15 minuter anges oavsett om produkten har klassificerats som frätande/irriterande eller inte. För icke klassificerade produkter lämnas ibland information som antyder att produkten är miljö- eller hälsofarlig.

Avsnitt 11, Toxikologisk information

Här är brist på information vanligt. Det kan t.ex. saknas symtombeskrivningar eller att dessa enbart har placerats under avsnitt 3. Det kan saknas information om hälsofarliga effekter vid olika exponeringsvägar, exempelvis kan information om allergi saknas för en allergiklassad produkt.

Avsnitt 12, Ekotoxikologisk information

Informationen som lämnas kan vara bristfällig. I en del fall saknas information under avsnitt 12 trots att produkten är klassificerad som miljöfarlig eller innehåller ämnen som klassificerats som miljöfarliga. Ibland är det oklart om informationen avser hela produkten eller ingående ämnen.

Avsnitt 15, Gällande bestämmelser

Informationen under avsnitt 15 överensstämmer inte med den som lämnas under avsnitt 2 eller i märkningen. T.ex. kan vissa risk- eller skyddfraser saknas.

Förpackningsmärkning

Ibland saknas risk- eller skyddfraser eller så är de felaktigt formulerade. I en del fall saknas farobeteckning. Det förekommer även att förpackningsmärkningen är på annat språk än svenska.

Åtgärder

Föreläggande/Redovisningskrav

Vid mer omfattande brister, eller då det rör sig om allvarigare brister, ställs krav på företagen att redovisa vilka åtgärder företaget ämnar vidta (t.ex. sända in uppdaterad SDB och förpackningsmärkning) för att rätta bristerna. Den andra redovisningen granskas (ny bedömning) och ärendet pågår tills dess att produktinformationen är acceptabel från regelsynpunkt, vilket också innebär riskhanteringssynpunkt.

Påpekanden

Vid mindre brister avslutas ärendet med påpekanden om brister som företagen förutsätts rätta till. Detta kan komma att kontrolleras vid senare tillfälle.

Anmälan

Vid allvarliga brister som är straffsanktionerade enligt miljöbalken sänder Kemikalieinspektionen in en anmälan om misstanke om brott till åklagarmyndigheten. Vanligt förekommande straffsanktionerade överträdelser är att produktinformation på svenska saknas eller att information om allvarliga egenskaper som exempelvis allergi eller miljöfarlighet saknas. Andra allvarliga överträdelser är avsaknad av tillstånd för försäljning av särskilt farliga produkter eller att företaget inte har anmält sina produkter till produktregistret.

Miljösanktionsavgift

Flertalet straffbelagda överträdelser är även belagda med miljösanktionsavgift. Denna administrativa avgift infördes i samband med miljöbalken år 1999. Syftet med avgiften är främst att åstadkomma snabb rättelse hos företagen. Det är tillsynsmyndigheten som tar beslut om avgiften, efter det att företaget fått tillfälle att yttra sig i frågan. Avgifterna är fasta belopp som inte är beroende av företagets omsättning eller storlek. Beloppen, och vilka överträdelser som omfattas, anges i bilagan till förordningen (1998:950) om miljösanktionsavgifter.

Förbud

I vissa fall – då bolaget inte åtgärdar allvarliga brister – kan KemI välja att lägga ett förbud för aktuell produkt.

KEMIKALIEINSPEKTIONEN • Box 2 • 172 13 Sundbyberg • Tel 08-519 411 00 • Fax 08-735 76 98
e-post kemi@kemi.se • www.kemi.se